

แผนการใช้ที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

สถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2567

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 ร่วมกับกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหาความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้สถานีพัฒนาที่ดิน ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการเพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่
กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-5
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-10
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6	แผนการใช้ที่ดิน
6.1	การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล
6.2	แผนการใช้ที่ดิน
บทที่ 7	การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน
7.1	ขั้นตอนการดำเนินงาน
7.2	กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน
7.3	กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น
7.4	ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
เอกสารอ้างอิง	

สารบัญญัตินี้

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดเชียงใหม่	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	2-6
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2566	2-9
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกรรม ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2566	2-9
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2566	2-11
3-1	สมบัติที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	6-4
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปงบประมาณ 2568-2572	7-5
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-7
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ โครงการนำร่องตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)	7-8

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	2-2
2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่	2-5
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	2-8
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	3-4
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	4-5
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	6-6
7-1	การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	7-4

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาสถานการณ์ผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นในการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดดินที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด ซึ่งบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566–30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตร และสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน/สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสภาพของทรัพยากรของตำบล

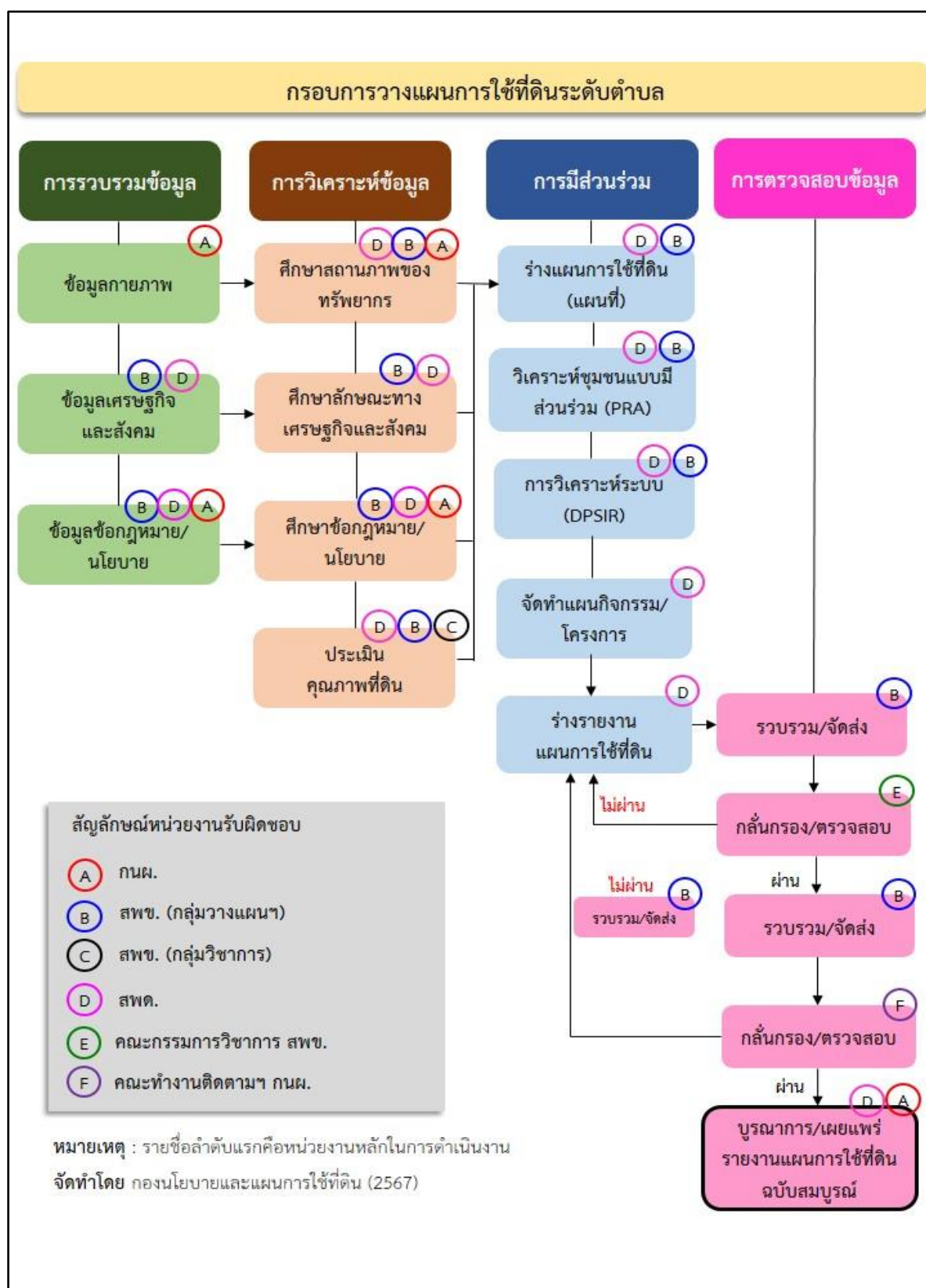
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริมการศึกษา ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง”
(องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง, 2567)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอแม่แตง มีพื้นที่ประมาณ 31.97 ตารางกิโลเมตร หรือ 19,979 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลสะเมิงเหนือ อำเภอสะเมิง ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

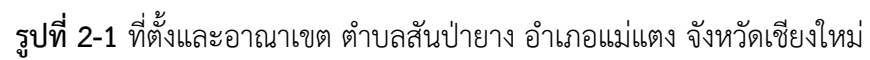
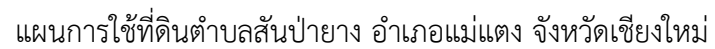
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านหนองบัว	หมู่ที่ 4 บ้านหนองก่าย
หมู่ที่ 2 บ้านสันป่ายาง	หมู่ที่ 5 บ้านเอียง
หมู่ที่ 3 บ้านสันป่าตึง	หมู่ที่ 6 บ้านผาแต่น

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชันสูง มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ลูกคลื่นลอนลาด ลูกคลื่นลอนชัน เนินเขาและพื้นที่สูงชันทิศตะวันตกเป็นพื้นที่เขา มีความสูงประมาณ 600 เมตร จากระดับทะเลปานกลาง มีลำน้ำ ลำห้วยไหลผ่านที่สำคัญ เช่น น้ำแม่ริม น้ำแม่แลบ น้ำแม่ฮาว ห้วยชี้เหล็ก ห้วยแม่ขี

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 พบว่า ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 26.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 34.7 องศาเซลเซียส ในเดือนพฤษภาคม และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 16.0 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1193.5 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 124 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 224.1 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 18 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายน ถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงต้นเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายน ถึงปลายเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

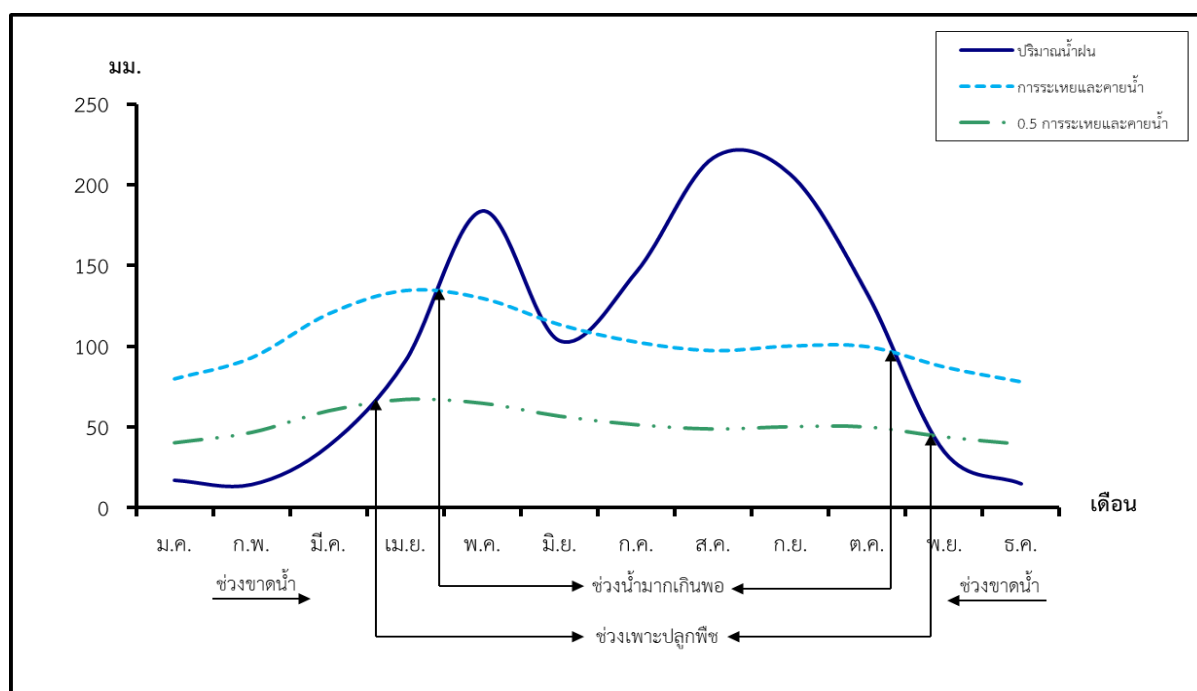
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดเชียงใหม่¹

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	16.0	30.2	22.2	69.0	14.2	1.8	92.4	13.9
ก.พ.	17.2	33.0	24.5	58.0	13.0	1.4	104.7	12.7
มี.ค.	20.5	35.5	27.5	54.0	25.7	3.6	141.4	24.6
เม.ย.	23.6	36.7	29.5	58.0	62.1	7.4	157.2	55.9
พ.ค.	24.3	34.7	28.6	72.0	179.9	15.6	144.8	128.1
มิ.ย.	24.6	33.3	28.1	76.0	120.6	16.4	119.4	97.3
ก.ค.	24.4	32.3	27.6	79.0	146.1	19.3	109.7	111.9
ส.ค.	24.1	31.8	27.1	82.0	218.4	21.4	105.1	142.1
ก.ย.	23.8	32.1	27.0	82.0	224.1	18.9	107.7	143.7
ต.ค.	22.8	32.0	26.5	79.0	133.8	12.1	111.0	105.2
พ.ย.	20.3	31.1	24.9	75.0	40.7	4.4	98.1	38.0
ธ.ค.	17.3	29.4	22.6	73.0	14.9	2.1	88.7	14.5
เฉลี่ย	21.6	32.7	26.3	71.4	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,193.5	124.4	1,380.1	887.9

หมายเหตุ: ¹ เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

² จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

จากฐานข้อมูลของกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567) พบว่า สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน ประกอบด้วย ประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,038 ไร่ หรือร้อยละ 5.20 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 4,352 ไร่ หรือร้อยละ 21.77 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 2,033 ไร่ หรือร้อยละ 10.17 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาว่าง นาข้าว+พืชผัก

2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 240 ไร่ หรือร้อยละ 1.20 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชไร่ผสม ไร่ร้าง ข้าวโพด/ถั่วเหลือง

3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 16 ไร่ หรือร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ สัก

4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 1,902 ไร่ หรือร้อยละ 9.51 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลผสม ลำไย เงาะ/ลำไย

5) พืชสวน มีเนื้อที่ 14 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไม้ดอก ไม้ประดับ

6) ไร่มวนเวียน มีเนื้อที่ 122 ไร่ หรือร้อยละ 0.61 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไร่มวนเวียนร้าง

7) พืชหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 25 ไร่ หรือร้อยละ 0.13 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชหญ้าเลี้ยงสัตว์

2.5.3 พื้นที่ป่า มีเนื้อที่ 14,032 ไร่ หรือร้อยละ 70.24 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบสมบูรณ์ ป่าผลัดใบรกร้าง

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 146 ไร่ หรือร้อยละ 0.73 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ หนอง บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง บ่อน้ำในไร่นา

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 411 ไร่ หรือร้อยละ 2.06 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ บ่อดิน พืชธรรมชาติ

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,038	5.20
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	837	4.19
U202	หมู่บ้านชาวไทยภูเขา	69	0.35
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	83	0.42
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	16	0.08
U603	สุสาน ป่าช้า	33	0.16
A	พื้นที่เกษตรกรรม	4,352	21.77
A100	นาไร่	74	0.37
A101	นาข้าว	1,928	9.65
A101+A502	นาข้าว+พืชผัก	31	0.15
A200	ไร่ไร่	30	0.15
A201	พืชไร่ผสม	180	0.90
A202	ข้าวโพด	10	0.05
A202/A209	ข้าวโพด/ถั่วเหลือง	20	0.10
A305	สั๊ก	16	0.08
A401	ไม้ผลผสม	1,283	6.42
A402	ส้ม	35	0.17
A403/A411	ทุเรียน/กล้วย	12	0.06
A404/A413	เงาะ/ลำไย	78	0.39
A404/A420	เงาะ/กลางสาด ลองกอง	1	0.01
A406	ลิ้นจี่	14	0.07
A407	มะม่วง	55	0.27
A407/A413	มะม่วง/ลำไย	1	0.01
A411	กล้วย	71	0.35
A413	ลำไย	352	1.76

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

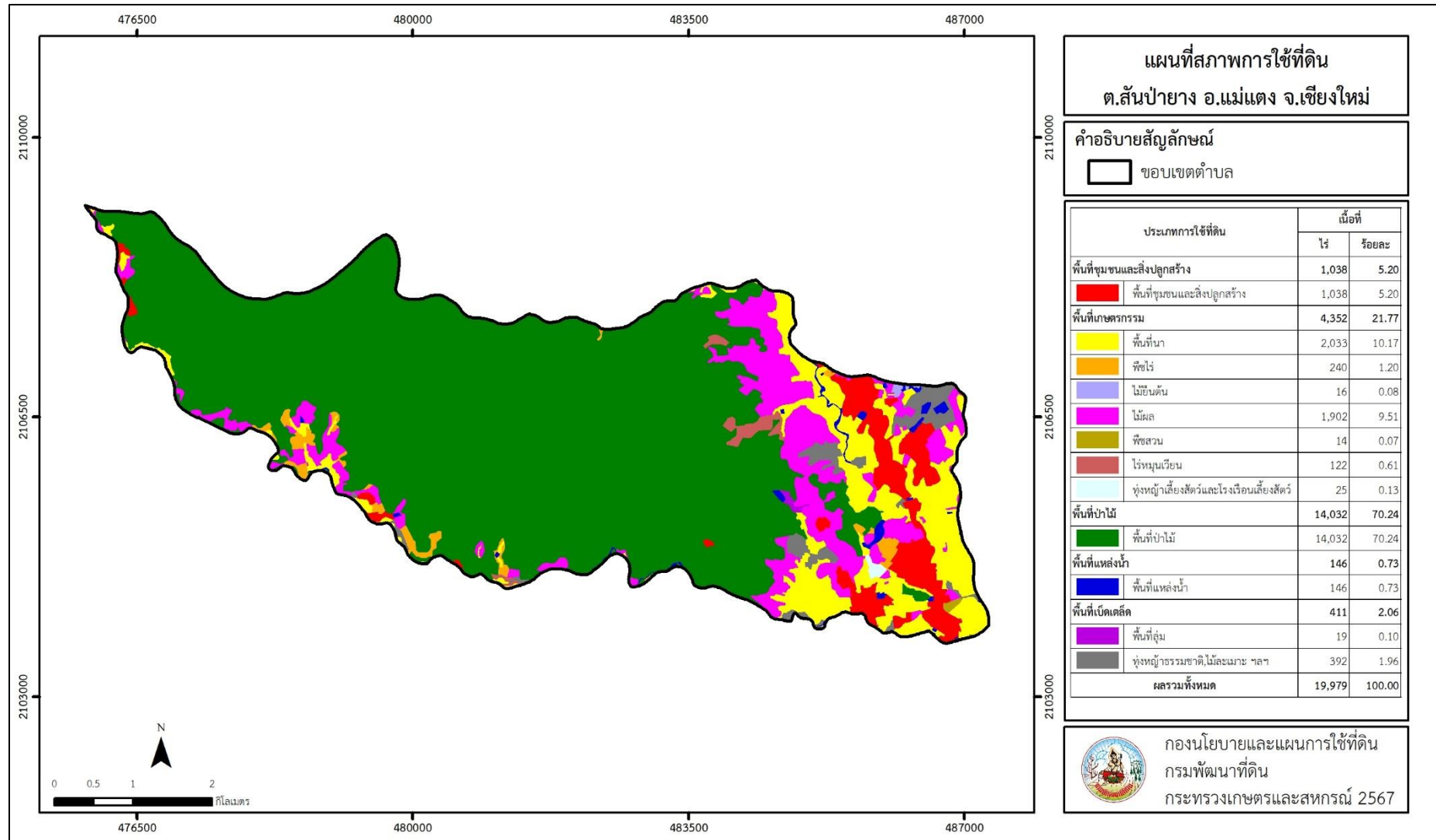
หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A503	ไม้ดอก ไม้ประดับ	14	0.07
A600	ไร่หมุนเวียนร้าง	122	0.61
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	25	0.13
F	พื้นที่ป่าไม้	14,032	70.24
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	159	0.80
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	13,873	69.44
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	411	2.06
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	47	0.23
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	293	1.47
M201	พื้นที่ลุ่ม	19	0.10
M304	บ่อดิน	52	0.26
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	146	0.73
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	46	0.23
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	50	0.25
W201	อ่างเก็บน้ำ	14	0.07
W202	บ่อน้ำในไร่นา	36	0.18
ผลรวมทั้งหมด		19,979	100.00

ที่มา : กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน (2567)

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่าประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลสันป่ายาง มีประชากรรวม 5,262 คน แยกเป็นชาย 2,575 คน เป็นหญิง 2,687 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 164.61 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,863 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 644 ครัวเรือน หรือร้อยละ 34.57 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,219 ครัวเรือน หรือร้อยละ 65.43 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลสันป่ายาง	1,863	2,575	2,687	5,262
หมู่ที่ 1 นองบัว	193	201	201	402
หมู่ที่ 2 สันป่ายาง	597	539	632	1,171
หมู่ที่ 3 สันป่าตึง	337	326	372	698
หมู่ที่ 4 นองกาย	337	378	366	744
หมู่ที่ 5 เอียก	330	1,042	1,018	2,060
หมู่ที่ 6 ผาแต่น	69	89	98	187

ที่มา: กรมการปกครอง (2567)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2566

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	1,863	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	644	34.57
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	1,219	65.43

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 19,979 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,863 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 10.72 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันของตำบลมีเนื้อที่เกษตรกรรม 4,352 ไร่ หรือร้อยละ 21.77 ของเนื้อที่ตำบล และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 6.76 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา และปลูกไม้ผล โดยจำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 644 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา ได้แก่ ไม้ผลผสมและลำไย เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่าย และบริโภคนในครัวเรือน

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2567 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 197,615.48 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 79,046.19 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 130,309.93 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 52,123.97 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 67,305.55 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 26,922.22 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

แผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลสันป่ายาง	154,493.63	18,408.86	14,841.27	9,871.72	197,615.48	79,046.19	130,309.93	52,123.97
หมู่ที่ 1 หนองบัว	140,490.91	25,477.27	15,309.09	6,647.73	187,925.00	64,767.89	81,471.21	28,078.85
หมู่ที่ 2 สันป่ายาง	154,974.54	11,944.62	14,314.70	10,577.48	191,811.34	101,219.00	132,516.17	69,928.89
หมู่ที่ 3 สันป่าตึง	149,209.63	24,431.19	30,041.28	16,864.68	220,546.79	82,610.31	239,920.74	89,867.22
หมู่ที่ 4 หนองก่าย	213,119.70	9,727.49	2,725.11	6,123.81	231,696.10	83,108.39	106,633.13	38,248.84
หมู่ที่ 5 เอียก	86,100.00	38,424.14	7,297.70	7,464.37	139,286.21	46,251.53	54,936.78	18,242.37
หมู่ที่ 6 ผาแต่น	70,715.79	26,848.25	19,760.53	4,738.60	122,063.16	40,451.16	20,446.47	6,775.87

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2567)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในพื้นที่ คือ เขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เนื้อที่ 12,744 ไร่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

(1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 14,226 ไร่

(2) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 2,805 ไร่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A เนื้อที่ 7,061 ไร่

2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 เนื้อที่ 6,122 ไร่

3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เนื้อที่ 2,080 ไร่

4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 เนื้อที่ 1,270 ไร่

5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 3,446 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลสันป่ายาง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,193.5 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลสันป่ายาง มีแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ น้ำแม่วิม น้ำแม่แลบ น้ำแม่ฮาว หนองลุ่ม ห้วยชี้เหล็ก และห้วยแม่ขี

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลสันป่ายาง มีจำนวนบ่อบาดาลราชการ จำนวน 5 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชน จำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 9 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 3 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 2 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Hd-sic1A ชุดดินหางดง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,237 ไร่ หรือร้อยละ 11.20 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Sai-s1A ชุดดินสันทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 7 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Mr-g-s1B ดินแม่ริมที่เป็นดินปนกรวดมนเล็ก มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Mr-g-s1C ดินแม่ริมที่เป็นดินปนกรวดมนเล็ก มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายปนกรวด ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Nm-sclB ชุดดินหนองมด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 127 ไร่ หรือร้อยละ 0.64 ของเนื้อที่ตำบล
- 4) หน่วยแผนที่ดิน Nm-sclC ชุดดินหนองมด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 374 ไร่ หรือร้อยละ 1.87 ของเนื้อที่ตำบล
- 5) หน่วยแผนที่ดิน Nm-sclD ชุดดินหนองมด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 360 ไร่ หรือร้อยละ 1.80 ของเนื้อที่ตำบล
- 6) หน่วยแผนที่ดิน Nm-sclE ชุดดินหนองมด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ความลาดชัน 20-35 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 465 ไร่ หรือร้อยละ 2.33 ของเนื้อที่ตำบล
- 7) หน่วยแผนที่ดิน Sp-s1B ชุดดินสันป่าตอง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 207 ไร่ หรือร้อยละ 1.04 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 3 หน่วยแผนที่ ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน SC พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน มีเนื้อที่ 15,227 ไร่ หรือร้อยละ 76.21 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน U พื้นที่ชุ่มชื้น มีเนื้อที่ 932 ไร่ หรือร้อยละ 4.66 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน W พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 40 ไร่ หรือร้อยละ 0.20 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินต้น มีเนื้อที่ 6 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล คือ ดินแม่ริมที่เป็นดินปนกรวดมนเล็ก (Mr-g)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

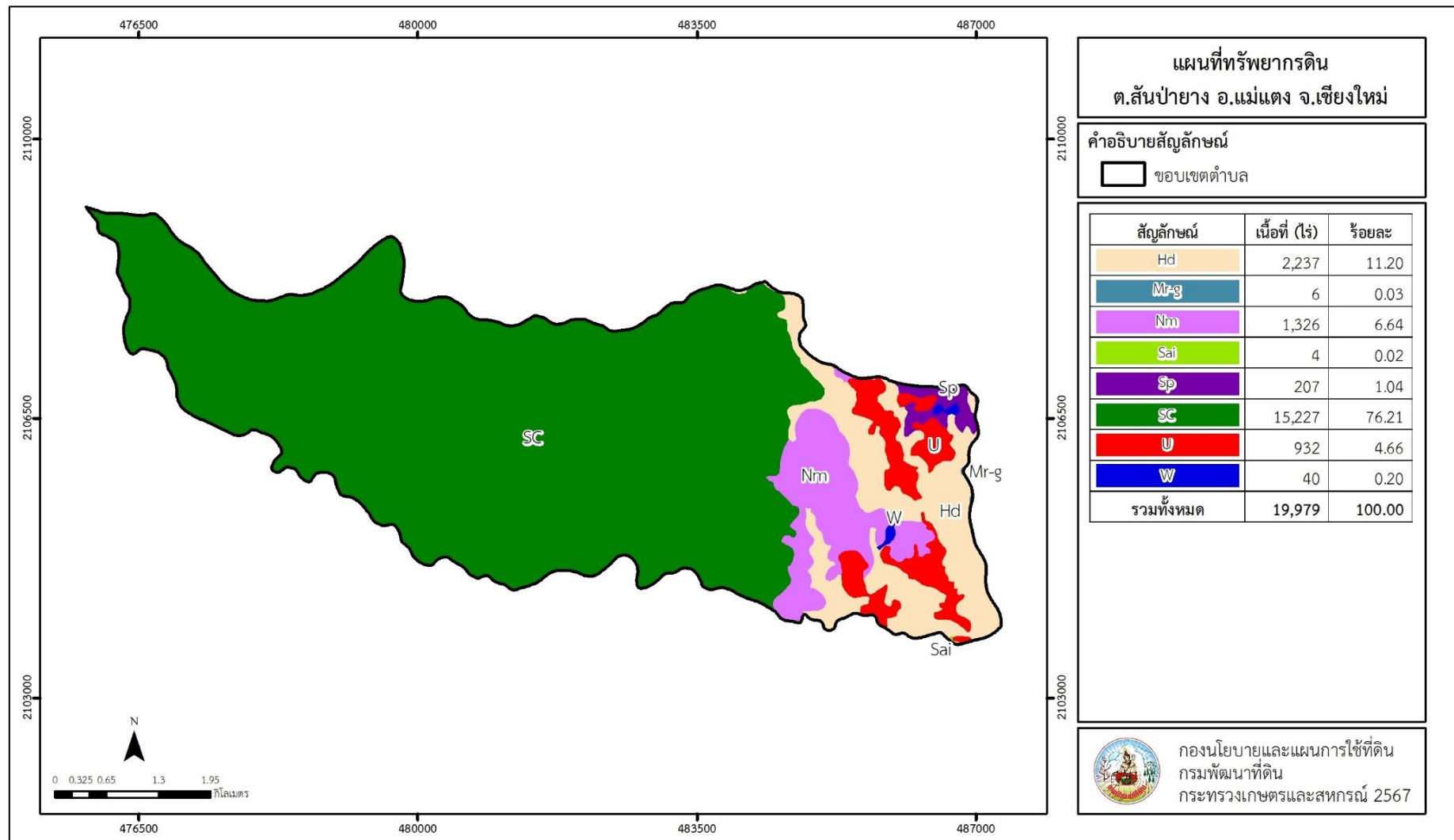
หน่วยแผนที่ดิน	ความลาด ชัน (%)	ความ ลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความ อุดม สมบูรณ์ ของดิน	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัว เบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการ นำ ไฟฟ้า (dS/m)	ความลึก ของ ชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Hd-sic1A	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	10-20	>75	5.5-7.0	5.5-8.0	<2	-	2,237	11.20
Mr-g-gs1B	2-5	0-50	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	4	0.02
Mr-g-gs1C	5-12	0-50	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	2	0.01
Nm-sclB	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.0	4.5-5.5	<2	-	127	0.64
Nm-sclC	5-12	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.0	4.5-5.5	<2	-	374	1.87
Nm-sclD	12-20	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.0	4.5-5.5	<2	-	360	1.80
Nm-sclE	20-35	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.0	4.5-5.5	<2	-	465	2.33
Sai-s1A	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	<10	35-75	5.0-7.0	5.0-8.0	<2	-	4	0.02
Sp-s1B	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	207	1.04
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15,227	76.21
U	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	932	4.66
W	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	0.20
รวมทั้งหมด											19,979	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2567)

แผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2567 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลสันป่ายาง คือ

- 1) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง/ระดับน้ำอยู่ต่ำกว่าพื้นที่เกษตรกรรม
- 2) ปัญหาร้ายธรรมชาติ (อากาศร้อนจัด โรคแมลงระบาด ฝนทิ้งช่วง) ทำให้ผลผลิตเสียหาย
- 3) ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำ
- 4) การชะล้างพังทลายของดิน
- 5) พื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์
- 6) แหล่งน้ำปนเปื้อนมูลสัตว์ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้
- 7) ปัญหาไฟป่า

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลสันป่ายาง มีความต้องการ 8 ประการ คือ

- 1) ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ระบบกระจายน้ำ ขุดลอกบ่อเดิม/ลำน้ำ/ลำห้วย
- 2) การสนับสนุนระบบอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีกล และปลูกหญ้าแฝก
- 3) อบรมให้ความรู้เรื่องการวิเคราะห์ดิน สนับสนุนปูนโดโลไมท์ปรับปรุงดินกรด และเมล็ดพันธุ์ปอเทือง
- 4) อบรมให้ความรู้ด้านการจัดการโรคและแมลงอย่างถูกต้องและปลอดภัย
- 5) ปรับปรุงพันธ์พืชที่ทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ
- 6) การสนับสนุนจัดทำแนวกันไฟ และดับไฟป่า
- 8) ภาครัฐช่วยประกันราคาผลผลิต และควบคุมราคาปัจจัยการผลิต
- 7) ขอให้หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมช่วยตรวจสอบคุณภาพน้ำและดำเนินการแก้ไข
- 8) เร่งรัดดำเนินการโครงการ คชช. และโครงการจำแนกป่าไม้ถาวร

ผลจากการจัดทำการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 4 ประการ คือ

- 1.1) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
- 1.2) การใช้ที่ดินไม่ตรงกับศักยภาพ
- 1.3) นโยบายภาครัฐการค้าเสรี/จัดสรรพื้นที่ทำกิน
- 1.4) การขยายตัวของชุมชนและพื้นที่เกษตร

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 7 ประการ คือ

- 2.1) มีแหล่งเก็บกักน้ำ/ระบบกระจายน้ำไม่เพียงพอ
- 2.2) ขาดความรู้เรื่องการจัดการโรคและแมลงที่ถูกต้องและปลอดภัย

ใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่ลาดชัน ไม่มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.3) ใช้ที่ดินอย่างต่อเนื่อง โดยขาดการจัดการดินที่เหมาะสม ไม่มีการวิเคราะห์ดิน

2.4) ราคาผลผลิตเป็นไปตามกลไกตลาด หรือนายทุนใหญ่เป็นคนกำหนดราคา

2.5) พื้นที่นอกเขตป่ามีจำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ของชุมชน ทำให้มีการเข้าไป

ใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตป่าตามกฎหมาย

2.6) มีการลักลอบเผาป่า

2.7) ฟาร์มสุกรที่อยู่พื้นที่ตำบลอื่นที่อยู่เหนือน้ำทิ้งมูลสุกรลงในลำน้ำ

3) **สถานะ (State)** ที่เกิดแรงกดดัน มี 7 ประการ คือ

3.1) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง/ระดับน้ำอยู่ต่ำกว่าพื้นที่เกษตรกรรม

3.2) ปัญหามลพิษธรรมชาติ (อากาศร้อนจัด โรคแมลงระบาด ฝนทิ้งช่วง)

3.3) ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำ

3.4) การชะล้างพังทลายของดิน

3.5) พื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์

3.6) แหล่งน้ำปนเปื้อนมลพิษไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้

3.7) ปัญหาไฟป่า

4) **ผลกระทบ (Impact)** ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 3 ประการ คือ

4.1) แหล่งน้ำตื้นเขิน

4.2) เกษตรกรมีรายได้น้อย มีหนี้สินเพิ่มขึ้น

4.3) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต

5) **การตอบสนอง (Response)** ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

(1) บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

(2) ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

(3) อบรมให้ความรู้ด้านการจัดการดิน

(4) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด

(5) การปรับปรุงพื้นที่ดินกรดด้วยปูนโดโลไมท์

(6) สนับสนุนการวิเคราะห์ดิน และแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

(7) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

(8) ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก

อนาคต

(1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล

(2) จัดที่ดินโดย คทช.

(3) ระบบส่งกระจายน้ำพลังงานแสงอาทิตย์

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

- 1) ข้าว เป็นนาปีอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก โดยเกษตรกรจะเริ่มปลูกข้าวในช่วงต้นเดือนกรกฎาคมและเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนพฤศจิกายน หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ เกษตรกรบางรายก็ปลูกพืชผักต่อ
- 2) ถั่วเหลือง จะนิยมปลูก 2 ช่วง คือ ปลูกเดือนสิงหาคมเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายน และปลูกในเดือนมกราคมเก็บเกี่ยวในเดือนเมษายน
- 3) ลำไย เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกลำไยตลอดทั้งปี ในช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกคือ ปลายฤดูฝน (กันยายน ถึงตุลาคม) ซึ่งมีความชื้น ในดินและอากาศพอเหมาะ
- 4) ข้าวโพดหวาน เกษตรกรจะปลูกในช่วงเดือนธันวาคมและเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนเมษายน
- 5) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะปลูกในช่วงเดือนมิถุนายนและเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนพฤศจิกายน
- 6) ถั่วลิสง เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกถั่วลิสงตลอดทั้งปี ช่วงที่นิยมปลูกคือในช่วงฤดูฝน ซึ่งมีความชื้นในดินและอากาศเหมาะสม
- 7) เงาะ เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกเงาะตลอดทั้งปี ช่วงที่นิยมปลูกคือในช่วงฤดูฝน ซึ่งมีความชื้นในดินและอากาศเหมาะสม
- 8) มะม่วง เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกมะม่วงตลอดทั้งปี ช่วงที่นิยมปลูกคือในช่วงฤดูฝน ซึ่งมีความชื้นในดินและอากาศเหมาะสม
- 9) ข้าวไร่ เกษตรกรจะปลูกในช่วงเดือนมิถุนายนและเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนตุลาคม
- 10) พืชผักสวนครัว เกษตรกรจะปลูกพืชผักสวนครัว ตลอดทั้งปี แต่บางเจ้าจะปลูกหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ประมาณหนึ่งเดือน เช่น ถั่วฝักยาว มะเขือ พริก
- 11) ส้มเขียวหวาน เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกส้มเขียวหวานตลอดทั้งปี ช่วงที่นิยมปลูกคือในช่วงฤดูฝน ซึ่งมีความชื้นในดินและอากาศเหมาะสม
- 12) ทุเรียน เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกทุเรียนตลอดทั้งปี ช่วงที่นิยมปลูกคือในช่วงฤดูฝน ซึ่งมีความชื้นในดินและอากาศเหมาะสม
- 13) อะโวคาโด เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกอะโวคาโดตลอดทั้งปี ช่วงที่นิยมปลูกคือในช่วงฤดูฝน ซึ่งมีความชื้นในดินและอากาศเหมาะสม

แผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

เดือน ระบบเกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
1. ข้าว							ข้าว						
2. ถั่วเหลือง	ถั่วเหลือง 1							ถั่วเหลือง 2					
3. ลำไย	ลำไย												
4. ข้าวโพดหวาน	ข้าวโพดหวาน												
5. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์						ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์							
6. ถั่วลิสง	ถั่วลิสง												
7. เงาะ	เงาะ												
8. มะม่วง	มะม่วง												
9. ข้าวไร่						ข้าวไร่							
10. พืชผักสวนครัว	พืชผักสวนครัว												
11. ส้มเขียวหวาน	ส้มเขียวหวาน												
12. ทุเรียน	ทุเรียน												
13. อะโวคาโด	อะโวคาโด												

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบันของตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิตและคำรน, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง ข้าวโพด

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

หน่วยที่ดิน	ข้าว	ถั่วเหลือง	ข้าวโพด
Hd-sic1A	S1	N	N
Mr-g-gslB	S3o	S3r	S3r
Mr-g-gslC	S3ewo	S3r	S3r
Nm-sclB	S3o	S2ns	S2n
Nm-sclC	S3ewo	S2ens	S2en
Nm-sclD	N	S3e	S3e
Nm-sclE	N	N	N
Sai-s1A	S2n	S3o	S3o
Sp-s1B	S3o	S2ns	S2n

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน
ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

- e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน
- w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร
- r = สภาวะการหยั่งลึกของราก
- z = สารพิษ
- x = การมีเกลือมากเกินไป
- m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช
- o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
- n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
- s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของการประเมินการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายในปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพ โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมีมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ เขตป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ มีเนื้อที่ 16,582 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 83.00 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตป่าไม้สมบูรณ์ (สัญลักษณ์ 1100) มีเนื้อที่ 13,840 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 69.27 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่อยู่ภายในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้สมบูรณ์

2) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 134 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.67 ของเนื้อที่ตำบล แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้ที่มีลักษณะเสื่อมโทรม ซึ่งหากปล่อยไว้ตามธรรมชาติไม่มีการเข้าไปรบกวนอาจฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าสมบูรณ์ได้ดังเดิม

3) เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 2,608 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 13.05 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 1,612 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 8.07 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมขั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) แต่ในตำบลนี้พบเพียงเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง มีเนื้อที่ 1,485 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.43 ของเนื้อที่ตำบล และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 1,207 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 6.04 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 228 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.14 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ เงาะ ลำไย
- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 13 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ ไม้สัก
- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 23 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.12 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง
- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 14 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูกได้แก่ ผักกวางตุ้ง พริก ถั่วฝักยาว มะเขือ

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่าง ๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือ ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 106 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.53 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ ลำไย มะม่วง

3) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 19 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.10 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 1 เขตรอง คือ เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2510) ปัจจุบันมีการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,229 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.15 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,194 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 5.98 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 16 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

(3) และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 19 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.10 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อน ท้องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน เป็นต้น

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 129 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.65 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 94 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.47 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 35 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.18 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 369 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.85 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น ที่ทิ้งขยะ พื้นที่ลุ่ม ไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 58 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.29 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
1	เขตป่าไม้	16,582	83.00
1100	1.1 เขตป่าไม้สมบูรณ์	13,840	69.27
1200	1.2 เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	134	0.67
1300	1.3 เขตฟื้นฟูธรรมชาติ	2,608	13.05
2	เขตเกษตรกรรม	1,612	8.07
	2.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	1,485	7.43
	1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	1,485	7.43
2221	- เขตทำนา	1,207	6.04
2222	- เขตปลูกไม้ผล	228	1.14
2223	- เขตปลูกไม้ยืนต้น	13	0.07
2224	- เขตปลูกพืชไร่	23	0.12
2225	- เขตปลูกพืชทางเลือก	14	0.07
	2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	108	0.54
2310	1) เขตทำนา	2	0.01
2320	2) เขตปลูกไม้ผล	106	0.53
	2.3 เขตปศุสัตว์	19	0.1
2510	1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	19	0.1

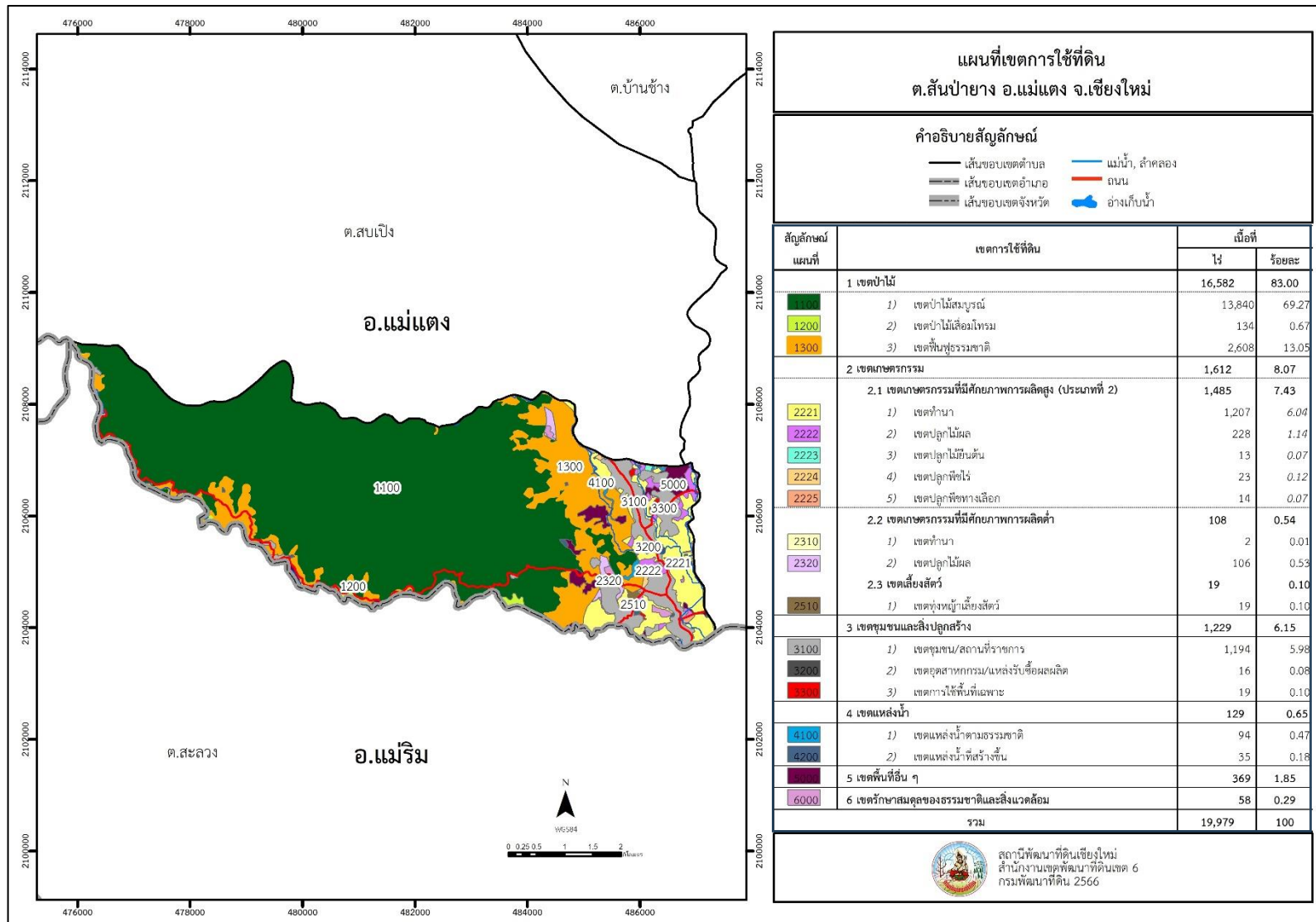
ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,229	6.15
3100	3.1 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,194	5.98
3200	3.2 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	16	0.08
3300	3.3 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	19	0.1
	4 เขตแหล่งน้ำ	129	0.65
4100	1.1 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	94	0.47
4200	1.2 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	35	0.18
5000	5 เขตพื้นที่อื่น ๆ	369	1.85
6000	6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	58	0.29
รวม		19,979	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ แล้ว จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568 ถึง 2572

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง ไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่ เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่ นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

7.2.1 เขตเกษตรกรรม

1) **ดินขาดความอุดมสมบูรณ์** มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (4) การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์
- (5) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- (6) การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช
- (7) โครงการส่งเสริมการไถกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- (8) การพัฒนาเกษตรกรของกลุ่มเดิมเข้มแข็งส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี
- (9) การผลิตปุ๋ยหมัก พด.

2) **พื้นที่ที่มีการชะล้างพังทลายของดิน** มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

3) **พื้นที่ขาดแคลนแหล่งน้ำ** มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

- (1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- (2) โครงการเพิ่มศักยภาพสระเก็บน้ำด้วยระบบส่งกระจายน้ำพลังงานแสงอาทิตย์

7.2.2 เขตพื้นฟูธรรมชาติ (พื้นที่ คทช.)

พื้นที่ที่มีการชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน คือ การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยทางการเกษตร

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

การดำเนินงานของหน่วยงานอื่น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่ทางหน่วยงานอื่นได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการนั้น ๆ (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม (เขตทำนา เขตปลูกไม้ผล เขตปลูกไม้ยืนต้น เขตปลูกพืชไร่ และเขตปลูกพืชทางเลือก)

(1) โครงการใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) โครงการเกษตรอินทรีย์ (กรมวิชาการเกษตร)

(3) โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

(5) โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน (องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

(1) โครงการฝายเก็บกักน้ำเพื่อการเกษตร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำปรับปรุงสระเก่า (องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2567 ได้มีความต้องการของประชาชนด้านการเกษตรในตำบลหลัก ๆ ที่ต้องการให้ดำเนินการ คือ ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ระบบกระจายน้ำ ขุดลอกบ่อเดิม/ลำน้ำ/ลำห้วย การสนับสนุนระบบอนุรักษ์ดินและน้ำวิถีกล และปลูกหญ้าแฝก อบรมให้ความรู้เรื่องการวิเคราะห์ดิน สนับสนุนปูนโดโลไมท์ปรับปรุงดินกรด และเมล็ดพันธุ์ปอเทือง อบรมให้ความรู้ด้านการจัดการโรคและแมลงอย่างถูกต้องและปลอดภัย ปรับปรุงพันธ์พืชที่ทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ การสนับสนุนจัดทำ แนวกันไฟ และดับไฟฟ้า ภาครัฐช่วยประกันราคาผลผลิต และควบคุมราคาปัจจัยการผลิต ขอให้หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมช่วยตรวจสอบคุณภาพน้ำและดำเนินการแก้ไข เร่งรัดดำเนินการโครงการ คทช. และโครงการจำแนกป่าไม้ถาวร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลสันป่ายาง กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลสันป่ายาง ในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 7 ประการ คือ (1) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง/ระดับน้ำอยู่ต่ำกว่าพื้นที่เกษตรกรรม (2) ปัญหามลพิษธรรมชาติ (อากาศร้อนจัด โรคแมลงระบาด ฝนล่าช้า) ทำให้ผลผลิตเสียหาย (3) ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำ (4) การชะล้าง

พังทลายของดิน/ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (5) พื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ (6) แหล่งน้ำปนเปื้อนมลพิษ ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ และ (7) ปัญหาไฟป่า โดยปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของ ราษฎรในชุมชนโดยรวม

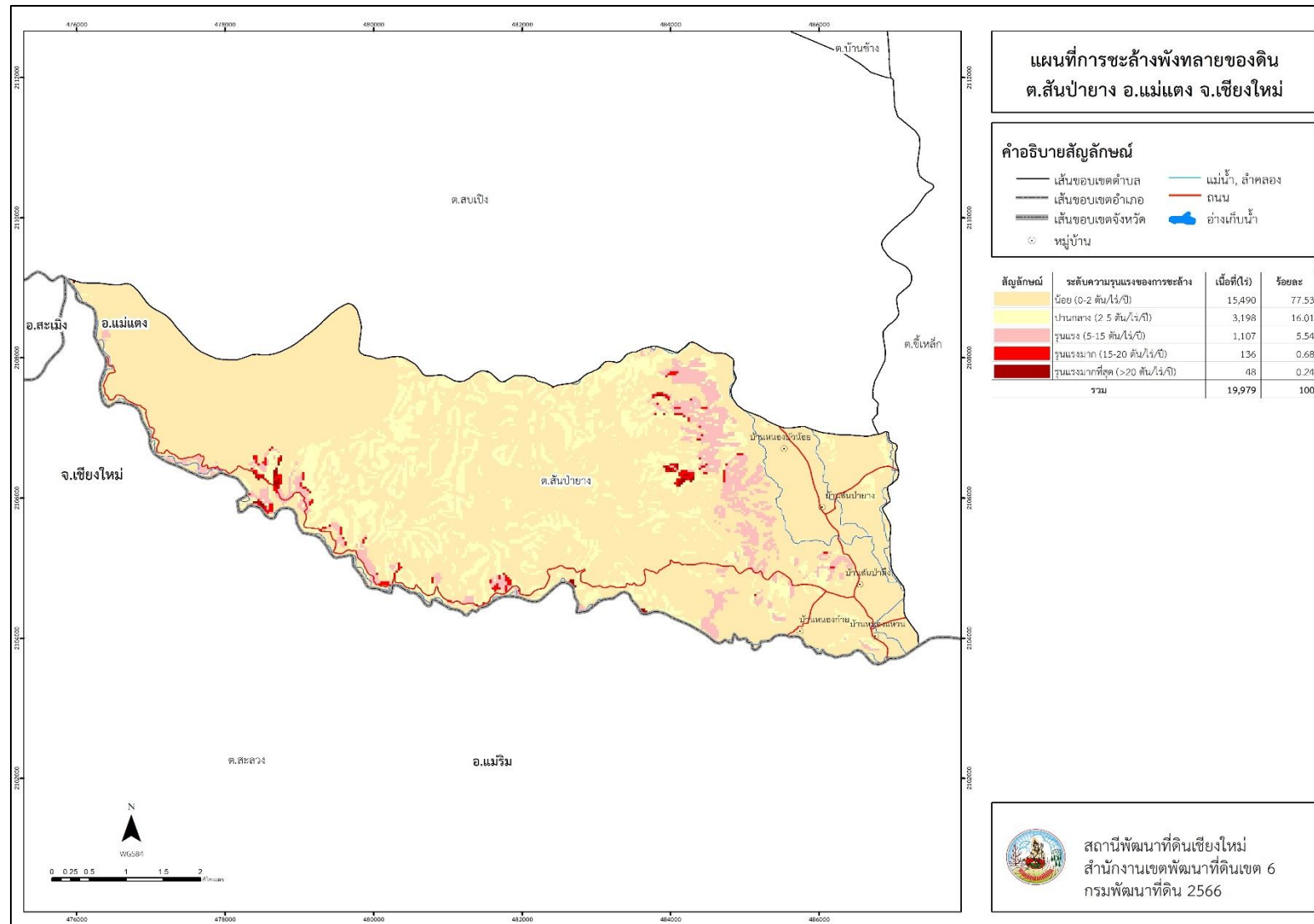
ในกรณีปัญหาด้านดิน จะมีปัญหาในเรื่องของการชะล้างพังทลายของดิน และดินขาด ความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากลักษณะพื้นที่ทั่วไปของตำบลสันป่ายางส่วนเป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ลาดชันสูง จึงพบปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน โดยพื้นที่ที่มีการชะล้างพังทลายของดินอยู่ในระดับปานกลางจนถึง ระดับรุนแรงมากที่สุด เป็นเนื้อที่รวม 4,489 ไร่ (รูปที่ 7-1) โดยพื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ลาดชันที่มีการทำ การเกษตร การชะล้างพังทลายของดิน ทำให้มีการสูญเสียหน้าดินและความอุดมสมบูรณ์ออกไปจากพื้นที่ แล้วตกตะกอนสู่พื้นที่ที่ต่ำกว่า โดยเฉพาะแหล่งน้ำ จะส่งผลให้แหล่งน้ำมีความตื้นเขินเร็วมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำแบบวิธีกล หรือการปลูกพืช เช่น หญ้าแฝก เป็นแนวขวางความลาดชันของพื้นที่ เพื่อชะลอความเร็วและความแรง ของน้ำไหลบ่า ลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ส่วนพื้นที่ลุ่มจะพบปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีการใช้ที่ดินอย่างต่อเนื่อง โดยขาดการบำรุงดินที่เหมาะสม และเกษตรกรขาดความรู้เรื่อง การจัดการดิน โดยเฉพาะในด้านการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ มีการจัดการดินด้วยการใส่ปุ๋ยเคมี และมีการใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง การใช้ดินเป็นระยะเวลานานส่งผลให้โครงสร้างของดิน แน่นแข็งมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน และ พื้นที่ส่วนใหญ่จะมีปริมาณอินทรีย์วัตถุในดินต่ำ และในบางพื้นที่ดินมีความเป็นกรดเพิ่มขึ้น จำเป็นต้องมี การวิเคราะห์ดิน เพื่อจัดการดินได้อย่างเหมาะสม รวมถึงมีคำแนะนำให้ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ตามความต้องการของพืชในแต่ละช่วงเวลาอย่างเหมาะสม และยังเป็นการช่วยลดต้นทุนในเรื่องของปุ๋ย และควรมีการสนับสนุนปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงดินกรด ที่สำคัญคือการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อช่วยปรับปรุง โครงสร้างดิน และเพิ่มความสามารถในการกักเก็บธาตุอาหารพืชในดิน ในส่วนโรคแมลงก็สามารถใช้ สารอินทรีย์ เช่น พืชสมุนไพรต่าง ๆ สารชีวภาพ เช่น เชื้อราปฏิปักษ์ที่สามารถป้องกันและทำลายเชื้อ สาเหตุโรคพืช ได้แก่ เชื้อราไตรโครเดอร์มาในสารเร่ง พด.3 และ 14

ในกรณีปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง เนื่องจากทั้งตำบลไม่ได้อยู่ในเขตชลประทาน ทำให้มี แหล่งกักเก็บน้ำไม่เพียงพอกับการใช้น้ำของพืชที่ปลูก เลยเป็นอีกปัญหาสำคัญของตำบล นอกจากนั้น พื้นที่เกษตรเกินครึ่งก็เป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถสนับสนุน งานหรือโครงการที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรได้ ดังนั้นทางตำบลจำเป็นต้อง รอโครงการด้านการจัดสรรที่ดินทำกินในเขตป่าไม้ก่อน หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ถึงจะเข้าไปดำเนินการได้ ซึ่งกิจกรรมที่ตำบลต้องการเพื่อแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ได้แก่ การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอก เขตชลประทาน ระบบกระจายน้ำ/ส่งน้ำแบบพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์)

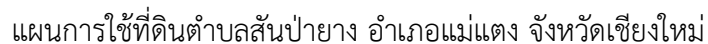
สรุปกิจกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของพื้นที่ตำบลสันป่ายาง โดยที่ชุมชนและ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้กรมพัฒนาที่ดินสนับสนุน ได้แก่ การแนะนำให้ความรู้ ในการปรับปรุงบำรุงดินที่ถูกต้องให้กับเกษตรกร การวิเคราะห์ดินและคำแนะนำการใช้ปุ๋ยตาม ค่าวิเคราะห์ สนับสนุนและส่งเสริมการทำการใช้ปุ๋ยหมัก พืชปุ๋ยสด และน้ำหมักชีวภาพ สนับสนุน ปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงดินกรด การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ระบบส่งกระจาย/ ส่งน้ำแบบพลังงานแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีกล วิธีพืช (หญ้าแฝก) เป็นต้น เพื่อช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาของพื้นที่ต่อไป

แผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

รูปที่ 7-1 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568-2572

7-5

แผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
	2. การบริหารจัดการน้ำ	475,266
	2.1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	169,266
	2.2 โครงการเพิ่มศักยภาพสระเก็บน้ำด้วยระบบส่งกระจายน้ำพลังงานแสงอาทิตย์	306,000
	3. การอนุรักษ์ดินและน้ำ	300,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	300,000
3. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 23 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	45,900
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	25,600
	1.2 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	17,000
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	300
	1.4 การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช	3,000
4. เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 14 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	67,100
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	7,680
	1.2 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	6,800
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	120
	1.4 การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช	1,500
	1.6 การผลิตปุ๋ยหมัก พด.	51,000
5. พื้นที่ คทช.	1. การอนุรักษ์ดินและน้ำ	4,080,000
	1.1 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยทางการเกษตร	4,080,000
รวม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	2,005,950
	2. การบริหารจัดการน้ำ	950,532
	3. การอนุรักษ์ดินและน้ำ	4,380,000
รวมแผนงาน/โครงการ		7,336,482

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตเกษตรกรรม	1) โครงการใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสม และต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)
1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 1,209 ไร่	2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)
1.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 334 ไร่	3) โครงการเกษตรอินทรีย์ (กรมวิชาการเกษตร)
1.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 13 ไร่	4) โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร)
1.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 23 ไร่	5) โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร)
1.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 14 ไร่	6) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร)
	7) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (หน่วยงานในสังกัด กษ.)
	8) โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (หน่วยงานในสังกัด กษ.)
	9) โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน (องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง)
2. เขตแหล่งน้ำ	(1) โครงการฝายเก็บกักน้ำเพื่อการเกษตร (องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง)
	(2) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำปรับปรุงสระเก่า (องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง)

แผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ โครงการนำร่องตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ (บาท)					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน													2,005,950	
เขตทำนา/ เขตปลูกไม้ผล/ ไม้ยืนต้น/พืชไร่/ พืชทางเลือก	การส่งเสริมการผลิตและการใช้ สารอินทรีย์	ราย	75	75	75	70	70	365	38,400	38,400	38,400	35,840	35,840	186,880	พด.
เขตทำนา	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้ สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี ทางการเกษตร	กลุ่ม	1	1	1	-	1	4	3,400	3,400	3,400	-	3,400	13,600	พด.
เขตทำนา	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์ พืชปุ๋ยสด	ตัน	1.00	1.00	1.00	1.50	1.50	6.00	29,750	29,750	29,750	44,625	44,625	178,500	พด.
เขตทำนา	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุง ดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	200	200	200	300	300	1,200	3,000	3,000	3,000	4,500	4,500	18,000	พด.
	การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	ตัน	37	47	35	35	35	189	62,900	79,900	59,500	59,500	59,500	321,300	พด.
เขตทำนา/ เขตปลูกไม้ผล/ ไม้ยืนต้น/พืชไร่/ พืชทางเลือก	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุง พื้นที่ดินกรด	ไร่	74	94	70	70	70	378	1,110	1,410	1,050	1,050	1,050	5,670	พด.
	การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และ ให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช	ตัวอย่าง	65	65	50	30	30	240	9,750	9,750	7,500	4,500	4,500	36,000	พด.

แผนการใช้ที่ดินตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ (บาท)					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
เขตทำนา	โครงการส่งเสริมการไถกลบ และผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลด การปล่อยก๊าซเรือนกระจก	ไร่	100	100	100	100	100	500	205,000	205,000	205,000	205,000	20,5000	1,025,000	พด.
เขตปลูกไม้ผล/ ไม้ยืนต้น/ พืชทางเลือก	การผลิตปุ๋ยหมัก พด.	ตัน	15	15	15	10	10	65	51,000	51,000	51,000	34,000	34,000	221,000	พด.
														950,532	
เขตทำนา/เขตปลูก ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	โครงการแหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน	บ่อ	-	-	4	4	4	12	-	-	112,844	112,844	112,844	338,532	พด.
เขตทำนา/เขตปลูก ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	โครงการเพิ่มศักยภาพ สระเก็บน้ำด้วยระบบส่งน้ำ พลังงานแสงอาทิตย์	แห่ง	-	2	2	2	2	8	-	153,000	153,000	153,000	153,000	612,000	พด.
														4,380,000	
3. การอนุรักษ์ดินและน้ำ															
เขตปลูกไม้ผล/ ไม้ยืนต้น	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อ การอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	50,000	50,000	50,000	50,000	50,000	250,000	60,000	60,000	60000	60000	60000	300,000	พด.
พื้นที่ คทช.	การจัดทำระบบอนุรักษ์ดิน และน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัย ทางการเกษตร	ไร่	-	300	300	300	300	1,200	-	1,020,000	1,020,000	1,020,000	1,020,000	4,080,000	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2567. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา: <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>, 1 มีนาคม 2567.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2567. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบลปี 2565. แหล่งที่มา :<https://ebmn.cdd.go.th/>. 25 กุมภาพันธ์ 2567.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา: <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2567.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2567. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567). แหล่งที่มา: <http://mvos2.gistda.or.th/>. 1 มีนาคม 2567.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566). กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2567. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2567. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง. 2567. วิสัยทัศน์และพันธกิจ แหล่งที่มา: https://sanpayang.go.th/index.php?_mod=MDJVQg&type=Z3c9PQ. 5 สิงหาคม 2567.

สถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 กรมพัฒนาที่ดิน

230 หมู่ 3 ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 50180

053-121171